

---

---

# Anbudet

Eskilstuna - Strängnäs



Släktforskarförening

---

---

Informationsblad för Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarförening

Nr 4 - 2015

---

---



*Stimmerbo hyttruin i Norrbärke socken, Kopparbergs län. Foto: Kerstin Mathisen, 2015. Läs mer på s. 13*

## Innehåll

Ordförandespalten.....	2
Associationer av en senapsburk.....	3
Kurs i DNA .....	6
Redaktionskommittén presenterar sig.....	7
Eskilskällans program på Arkivens dag.....	7
Kjula sockens skolväsende.....	8
Engagerande föredrag på höstmötet.....	8
Några funderingar kring Windows 10 .....	9
Kampen mot smuts, epidemier och kvacksalvare .....	9
Upptäck lokalen! .....	10
Om "Sörmländska vägar" .....	10
Rusthållare och lite om hans vardag.....	11
Nya medlemmar.....	11
Kalendarium .....	12
En resa till mina rötter.....	13
Rapport från höstmötet.....	13
Resultat av en intervju - Lars på rymmen.....	14
En sockerbagare bor här i staden.....	15
Syslingträff / USA-besökare .....	16
Efterlysning från valberedningen.....	17
Runt östra Hjälmaran med ESSF.....	18

## Ordförandespalten

Hösten kom med ett ovanligt bra väder, vilket medfört en hel del skogsturer. Bor man intill Åkers bergslag så vore det fel att inte koppla av en stund i naturen. Dessa lugna stunder har fått mig att äntligen avsäga mig ett antal politiska uppdrag som jag haft. Har bl.a. haft uppdrag i kultur- och fritidsnämnd, plan- och byggnämnd och ordförande i Åkers kommundelsråd. Efter 20 år kan det väl vara tillåtet att ägna sig åt något annat. Så nu får släktforskning och hembygd ta över.

Jag har ägnat mycken tid åt att vara med på olika aktiviteter i föreningens regi för att lära känna de som svarar för dessa. Jag kan bara konstatera att vi har många duktiga och engagerade personer inom vår förening. Dessa skall vi uppmuntra och stödja. Nya verksamheter bör också få sin plats.

Det jag möjligen saknar är våra medlemmar. Det känns märkligt att inte fler kommer på de öppna hus, temakvällar, föredrag med intressanta föreläsare som genomförs. Här finns ju chansen att hitta nya vägar och fråga om sådant som man funderat över. Dessutom tillfälle att träffa likasinnade släktforskare.

Arbetet med budgeten för 2016 har varit krävande. Förutsättningarna har ändrats då Arbetsförmedlingen inte tillstyrkte fortsatt lönebidrag. Föreningen har nu inga Fas-3 anvisade. Det överskott som trots allt blivit av dessa kan vi inte räkna med under 2016. Styrelsen har vridit och vänt på många av förslagen från de verksamhetsansvariga och presenterade ett förslag till "ramar" på höstmötet. Nu återstår att utnyttja dessa ramar på bästa sätt och lägga fram en budget för årsmötet.

Min släktforskning har hamnat lite på is tills vidare. Det händer dock att jag ibland sätter mig framför datorn för att söka något speciellt som kommit upp vid ett föredrag eller en berättarkväll. Har föredragshållaren hittat information på ett visst ställe kanske även jag kan göra det. Då rusar timmarna rätt fort iväg.

Gravsteninventeringen är något som jag lägger mycket tid på. Av någon anledning har de kyrkogårdsföreståndare jag mött varit mycket trevliga och hjälpsamma. Inga problem att få underlag och ibland har jag även fått foton. En och annan fika har det även blivit.

Ett litet orosmoln tornade upp sig när kassören meddelade att hon vill sluta till årsmötet. Jag vill därför passa på tillfället att be den eller de som kan och känner sig manade att ta upp hennes fallna mantel, att höra av sig till mig eller valberedningen.

**Christer Ståhl**

### Eskilstuna – Strängnäs Släktforskarförening

#### Föreningslokal Eskilstuna

Dambergsgatan 1, 633 41 Eskilstuna  
016-12 21 47, [essf@telia.com](mailto:essf@telia.com)

#### Föreningslokal i Strängnäs

Sörgårdsgatan 20,  
645 33 Strängnäs



Hemsida: [www.essf.se](http://www.essf.se)

#### Medlemskap

Medlemsavgift	200.-/år
Familjemedlem	100.-/år
Ungdom upp till 23 år	25.-/år
<b>Plusgiro</b> 73 81 41 – 1	

#### Styrelse

Ordförande Christer Ståhl	0159-315 64
Vice ordf. Bertil Hedspång	076-222 98 60
Sekreterare Iris Rehnholm	016-51 24 97
Kassör Marina Blomgren	070-474 17 07

#### Ledamöter

Ingela Fängström	0152-75 25 76
Rolf Lagell	016-14 24 47
Jan Netzel	016-12 26 06
Kerstin Mathisen	070-292 41 44

#### Kommittéansvariga

Se hemsidan [www.essf.se](http://www.essf.se)

#### Revisorer

Britt-Marie Andersson	016-940 03
Marie Cypriansen	016-14 59 18

#### Valberedning

Sammanställande	
Göran Olofsson	016-916 48

#### Anbudet

**Ansvarig utgivare** Christer Ståhl

**Redaktör** Sven Kullman 016-12 62 87  
[sven.kullman@telia.com](mailto:sven.kullman@telia.com)

**Teknisk redaktör** Håkan Olle Larsson  
[reproconsult@telia.com](mailto:reproconsult@telia.com)

#### Eftertryck eller citat

Får gärna göras ur Anbudet under förutsättning att källan och författaren anges

#### Webbmaster

Christer Svensson 016-51 67 21

Se mer information på [www.essf.se](http://www.essf.se)





## Associationer av en senapsburk



Detta skrev jag ursprungligen till mina systrar inför en träff under trettonhelgen 2014. Jag hade inga ambitioner att skriva strukturerat utan ville närmast på ett lekfullt sätt visa hur "det ena ger det andra" och vad man kan hitta utan allt för stora ansträngningar. Det tycker jag är en del av forskandets tjusning. Artikeln har något omarbetats för publiceringen i Anbudet.

När jag tittade in i vårt kylskåp idag så kunde jag konstatera att julmaten var slut. Det enda som påminde om julbordets läckerheter var en halvtom senapsburk. Men det var inte vilken senapsburk som helst. På det vita plastlocket fanns en bild i rött som visade en vattenyta kantad med likstora hus och texten: "Graveleij Senap Hudiksvall". På den likaledes röda etiketten på glasburken kunde jag läsa att innehållet varit 330 gram stark, söt senap som var hemlagad och bäst före 2015-09-30. E211 var den ingrediens som möjliggjort att detta datum kunnat anges.

Om själva förpackningen visste jag att det var vår son Jonas svärmor som på uppdrag av Graveleijs Produkter AB upphandlat glaset som senapen förpackats i. Det hade storleken av ett ordinärt dricksglas och jag kan tänka mig att då det tömts på sitt innehåll och diskats hamnar på "bra att ha hyllan" och inte sorteras för återvinning.

Både Birgitta – min livsledsagare - och jag tycker att den här senapen är god och passar till julmaten, så det är inte bara p g a tillverkarens släktskap med oss som vi köpt den.

Då jag "googlade" på företagets namn fick jag 4820 träffar. Jag fann bl.a. att det handlar om ett familjeföretag som funnits i Hudiksvall sedan 1932. Man startade med försäljning av korv och hamburgare i en kiosk. Nuvarande bolag registrerades 1972 och skall "idka tillverkning av livsmedel ävensom därmed förenlig verksamhet", - en typisk bolagsbeskrivning

som lämnar "dörrarna öppna". På "nätet" fann jag även namnen på styrelseledamöterna, antal anställda, årsomsättningen och vem revisorna var.

Efter några enkla kompletterande sökningar i för oss alla släktforskare välkända databaser hade jag basfakta om min släkting, nedan kallad Herr Graveleij, och hans hustru.

Jag hittade också att företaget även tillhandahåller en mindre söt senap som har blå etikett på glaset.

Hur är vi då släkt med denne Herr Graveleij? Svaret är att vår farmors far och Herr Graveleijs farfars farfar var bröder.

Det bör vara Herr Graveleijs farfar som startade familjeföretaget 1932. Han var frukthandlare och tävlingscyklist. Herr Graveleijs egen far föddes först 1932.

Efter att på Internet sökt information om Hudiksvall så blev det klart för mig att bilden på plastlocket måste föreställa sjöbodarna som kantar Stömmingsundet eller "Fiskarsundet" i Hudiksvall och att Møljern är torget i anslutning till kanalen och hamnen där den Graveleijska korv- och hamburgerkiosken låg. Så bilden på plastlocket är helt enkelt lite företagshistoria.

När jag hållit på med mina efterforskningar kring farmors förfäder och syskon så har jag funnit att deras gemensamma



Ossian Friberg har tecknat ner följande om denna bild: *Här syns det omtalade "fiskarsundet" i Hudiksvall. Tidigare kom fiskare från de olika fiskelägena ute i kustbandet med sina fångster. Husmödrar kom med sina kanhämtare(?) och köpte nyfångad strömming. Strömmingshandlare med häst köpte stora partier för att åka uppåt landet och sälja. Två järnvägsbroar går över kanalen, i bakgrunden syns Sundins skidfabrik där förr varit flera olika industrier. Bl.a. gjuteri och mekanisk verkstad, skeppsbyggeri, textilfabrik, karamell- och teknisk fabrik. Barnängens fabriker höll till där under nästan 19 år. Under 7 år var undertecknad anställd där.*

efternamn stavats olika. I Sverige fanns 1990 35 personer som skrev namnet med "ij" på slutet och 8 som avslutade det med "y". Vad var rätt?

Farmors farfar, som får anses vara släktens (svenska) anfader skrev entydigt sitt namn Tönnies Graveley. Det påstår jag utifrån det dokument, "Uppgift till 1835 års Mantals- och Skatteskrivning i Stockholms stad och St. Clara församling....", som jag har kopia av och i skrivande stund har för mina ögon. Det har av honom dagtecknats den 1 nov 1834 – så då hade hans liv inte ännu ändats av koleran som härjade. Koleran tog honom först tjugofyra år senare.

Farmor skrev sitt familjenamn med "ij" men alla hennes syskon gjorde det inte. När jag för några år sedan höll på med farmors släkt noterade jag "glidningar" i kyrkböckerna från Graveley till Gravej och slutligen till Gravelej. Detta är också i överensstämmelse med vad som anges i den paleografiska litteraturen, dvs. att i skrivstil så sattes två punkter över lilla "y" fram till sekelskiftet 1700-1800. Att det sedan blev "ij" är inte svårt att förstå.

Men det kan finnas andra förklaringar. Jag har sett att holländska namn stavats med "ij" och då kan man ha feltolkat det som "y" och - Tönnies kanske ville vara modern och förändringsbenägen.

Flera av Tönnies manliga ättlingar döptes till Tönnies, och även Tönnies själv har ofta skrivits som Tönnies. Men det fick han leva med.

Tönnies föddes i Vierlanden nära Hamburg år 1777 och släkten antas härstamma från Holland. Holländarna skall ha varit experter på tillverkning av socker och just i egenskap av sådan han kom till Sverige runt sekelskiftet 1700-1800 och hans sockerbruk låg i kvarteret Gropen, mitt emot kvarteret där det av P. H. Ling den 5 maj 1813 bildade GCI hade sin verksamhet.

På Lundgrens karta över Stockholm från 1884 ligger GCI i kvarteret Fyrmörsaren som är kvarteret söder om Gropen. Gropen omges 1836 av Mäster Samuelsgatan, Malmskillnadsgatan, Beridarebangatan och Styckgjutare backen – nuvarande Hamngatan. Men exakt var bruket låg går att utreda, det är bara att fråga på Stockholms stadsmuseum var huset nr 4 enligt gamla beteckningen eller huset nr 36 enligt den nya beteckningen i kvarteret Gropen låg.

Farmor hette Ingrid Clementine och jag har alltid tyckt att det sistnämnda namnet var ett minst sagt udda namn. Men jag tror mig veta efter vem hon fick det namnet.

Tönnies gifte sig först med en i stort sett jämnårig kvinna vid namn Maria Christina Hartman. Hon var inte släkt med hartmännen på Birgittas sida utan – om jag får gissa – med ölbryggarna Hartman som på den tiden fanns i Stockholm.

Hon dog dock 1846 utan att makarna fått några barn!? Efter ett drygt år gifte den då 70-åriga Tönnies om sig med 25-åringen Vilhelmina Charlotta Hedvig Clementine af Trolle. Hon skall ha kallats Clementine så det är nog efter henne som farmor fick sitt namn.

Clementine var hushållerska hos Tönnies och hans första hustru, men – som pappas kusin L.W. har skrivit: "Elaka tungor säger att Tönnies betalade hennes bröders spelskulder och i gengäld fick han Clementine som hustru". Hur som helst så fick de minst 3 barn tillsammans.

Vem som verkligen var mor till Tönnies första son kräver närmare utredning för han föddes innan första hustrun dog så L.Ws påstående om att Tönnies och Maria var barnlösa måste kollas.

Clementines far föddes på Sveaborg och var son till Per af Trolle och Anna Gustava af Klercker och hennes mor var född Åkerstein så vår farmor hade en skvätt blått blod i sina ådror.

Något "af trolle" var i marinen, Georg Herman af Trolle förresten, och han blev krigsfånge efter slaget vid Sandhamn 1719 och fördd till Petersburg, hvarest Czaren sökte förmå honom gå i dess tjänst; men då detta ej lyckades blef han fördd till Kasan och sedan till Soliamski, hvarifrån han hemkom 1722, öfverförde Ambassadören Friherre Cederhjelm till Petersburg 1725; afgick till China 1732 med det första Ostindiska Skepp, som utrustades från Sverige och hemkom 1734 med en laddning af 900 000 Dal. S.mts värde."

Sveaborg - namnet för tankarna till finska kriget 1808-1809 och förlusten av Finland. af Klercker för tankarna till Runeberg, Fänriks Ståls sägner och Fänrikens marknadsminne. Här trenne verser:

*Ära öfver gamle Klercker, evig ära kräfver han,  
Mångbepröfvad, sjuttioårig, var han än soldat och man.  
Ja, jag minns hans hvita hufvud der bland rotarne, han red  
Och med ögon som en faders såg på sina gossar ned.*

*Med sextusen söner kring sig, lika stark som fienden,  
Ville han med fröjd och ära göra front i lifvet än.  
Tvekan fanns ej, fruktan fanns ej, allas längtan var att slåss,  
Och vi litte på hvarandra, vi på honom, han på oss.*

*Då kom Klingspor, fältmarskalken, stolt som majestätet sjelft,  
Med två hakor och ett öga och af hjerta knappt en hälft,  
Då kom Klingspor, tog befälet med sin höga titels rätt  
Och gaf order, han som Klercker, men hans order var reträtt.*





Ur Fänriks Ståls sägner, J.L. Runeberg, (1848,1860). Illustration, Albert Edelfelt (1900)

Carl Nathanael af Klercker var, som Runeberg angett, 70 år vid den händelse som dikten beskriver. Redan 1801 hade han ersatts som kommandant på Sveaborg av den man, som med tiden skulle kunna kallats ”den onämnbare”, nämligen Carl Olof Cronstedt.

I dikten Sveaborg ger Runeberg uttryck för de stämningar som rådde efter Sveaborgs fall:

*”...då giv hans svarta bragd sin dag, men hölj i natt hans namn, som jag.*

*Förtig hans ätt, nämn ej hans stam,  
välv ej på den hans brott;  
må ingen rodna för hans skam,  
den drabbe honom blott.*

*Den, som förrätt sitt land, han bar  
ej ätt, ej stam, ej son, ej far.*

*Nämn honom blott den falska arm,  
man ställt till Finlands stöd,  
nämn honom blygd och hån och harm  
och skuld och straff och död.*

*Det är blott så, han kallas bör,  
det är att skona den, som hör.*

*Tag allt, vad mörker finns i grav,  
och allt, vad kval i liv,  
och bilda dig ett namn därav  
och det åt honom giv;  
det skall dock väcka mindre sorg  
än det, han bar på Sveaborg.”*

Om det här kriget inte hade ägt rum – hade då papporna Anders och Sven Herman Reinhold (min systers svärfar resp. min och mina systrars far) varit i Finland och krigat? Och hur hade då världen sett ut?

Dikten efter Fänrikens marknadsminnen är Lotta Svärd. Vilka associationer ger inte det? Lottarörelsen, mamma Vivans engagemang i den under vinterkriget? Det här kan leda långt!

Men jag var inte riktigt klar med sockerbruksidkaren Graveleij! Som sagt kom han från Tyskland och var född 1777. Bröderna Peter och Jacob Gödecke som också förekommer i vår släkthistoria var födda i Hannover ca 20 år tidigare och kom hit i samma syfte som Tönnies, och den blivande prostinnan Kullmans fostermors far var Zuckermeister Lübberts som föddes 1716. Så i vår släkthistoria förekommer flera sockerbruksidkare. Jag glömde nämna att

det finns koppling mellan Gödecke och Lübberts och ytterligare en familj i samma bransch men det får jag ta upp en annan gång.



Och där nere i kylskåpet står senapsburken. Tänk om jag hade en bit skinka också!

**Sven Å Kullman**

## Kurs i DNA?

För en tid sedan fick redaktionen följande mail från ESSF-medlemmen Eva Vajstedt:

*Kurs i DNA?*

*Finns fler än jag som har testat sitt DNA och behöver hjälp med att tolka svaren från Family Tree DNA? I så fall hör gärna av Er till mig så kanske vi på sikt kan få till stånd en kurs i DNA inom föreningen. Jag vill lära mig mera och att förstå/tolka svaren.*

Eva önskar således inventera hur många i föreningen som har DNA-testat sig och som skulle vara intresserade av en kurs inom spännande område. Höra av er till henne!

E-postadress: p.e.vajstedt@bahnhof.se  
Telefon: 0152-14409



Redaktionen ställde några frågor till Eva. Här är hennes svar.

### Varför gjorde du ett test?

Föreläsningen som Peter Sjölund hade nov. 2014 på Muleteum var intressant och egentligen var det maken som jag tyckte borde testa sig som är en "blandning av allt möjligt". Han har sina rötter på flera ställen i Sverige, i Tyskland, Finland och Vallonien. Själva är det Danmark, Tyskland och en gren i Småland och i DK har inte många testat sig men jag gjorde det i alla fall. Då förstod jag inte att mtDNA (kvinnans), mitochondrieDNA är svårt att forska i så den vilar tillsviare. Det är lättare med Y-DNA (mannens) och ändå uppstår frågor.

Maken gjorde Y-DNA 67 och senare Y-DNA 111. Han finns med i den globala gruppen och Svenska haplogruppen samt också anslutat sig till I-M223 gruppen. Idag väntar han på svar på sitt mtDNA som jag tycker är intressant med tanke på hans samiska gener.

### Vilka förhoppningar hade du på det? Vad har det gett dig?

Jag/vi hoppades på att få bekräftat hur invandringen skedde och om några frågetecken kunde bekräftas. Några frågetecken kunde bekräftas men att huvudsakliga invandringen från Adam i Afrika gick via Frankrike, Tyskland och Danmark var överraskande då manligagenerna skulle komma från Finland.

*För 50 år sedan fick man nöja sig med att studera den mänskliga arvsmassan på denna nivå, söka avvikelser i kromosomernas antal och utseende. Nu kan man studera arvsmassan på molekylär nivå! Foto: Sven Kullman, 1965*

Frankrike och Tyskland har han men det är i en blandning av X och Y, inte raka spåret. Det har gett några kontakter till Finland.

Det som är viktigt, efter vad jag har kommit fram till, är att hitta resan från Adam och Eva i Afrika till det den lilla kvistens blad och där få bekräftat min forskning.

### Vilka böcker i detta i detta ämne har du läst? Vad har de gett dig?

Jag har läst böckerna Genvägar av Magnus Bäckmark och Släktforska med DNA" av Peter Sjölund. Sistnämnda bok är mycket bra och pedagogisk upplagd men ändå förstår jag inte allt.

Idag har jag just fått Min europeiska familj de senaste 54 000 åren som jag ser fram emot att läsa. Peter Sjölungs bok är bäst men ändå kvarstår frågor om de svar, 111 siffror, man får samt hur man ska jämföra dem med den grupp man hamnar i.

Eva Vajstedt och Sven Kullman



## Redaktionskommittén för Anbudet ber att få presentera sig

Efter ESSF årsmöte i mars aktualiserades frågan om ersättare för Richard Attered som redaktör för Anbudet. Då jag till valberedningen framfört mitt intresse för att arbeta med vår tidning fick jag förtroendet att träda in i rollen som redaktör och att samla en redaktionskommitté. Vi hade vårt första möte den 2 juni och Anbudet 3-2015 blev vårt första alster.

Vår primära målsättning är att via Anbudet sprida information till medlemmarna om föreningens aktiviteter och i övrigt publicera artiklar som förhoppningsvis kan vara en inspirationskälla i det egna forskandet.

Från vänster i bild:

Sven Kullman	
016 – 12 62 87	svен.kullman@telia.com
Birgitta Karlsson	
016- 14 23 11	karlsson.birgitta@telia.com
Göran Olofsson	
016 – 916 48	olofsson.01691648@telia.com
Kerstin Mathisen	
016 – 292 41	kerstinmathisen50@gmail.com
Åke Ellin	
0152-432 60	ake.ellin@tele2.com
Gunilla Thörne	
0152-18 663	lasse.gunilla@telia.com

För att nå dessa mål krävs nära samarbete med föreningens styrelse och olika kommittéer och inte minst att du som medlem ställer krav på och ger feed-back till oss och bidrar med egna skrivna alster. Så tag gärna kontakt med någon i redaktionskommittén om du har synpunkter på Anbudet eller om du skrivit eller funderar på att skriva något till vår tidning.

Sven Kullman



## Eskilskällans program på Arkivens dag

Arkivens dag äger rum lördagen den 14 november kl. 11-15 i Eskilskällan. Årets tema är hembygden.

Flera hembygdsgörelser medverkar. Under dagen ges inblickar i hembygdsgörelser som kan vara intressanta för släktforskare. Programmet ser ut så här:

- 11:30** Bygdebånd. Bygdebånd, hembygdsgörelsens databas för lokalhistoria, presenteras.
- 12:00** Georg Nyström-Holmbergets skapare. Jan-Erik Kling från S:t Olofs gille berättar om en av Torshällas mest kända profiler.
- 13:00** Kunskapsturism Kafjärden och Axel Oxenstierna. Anders Johansson, journalist och författare, presenterar en ny lokalhistorisk förening med fokus på Axel Oxenstiernas verksamhet i Jäder.
- 14:00** Rademachers första smeder. Stadsarkivarie Caspar Almalander berättar om de smeder som kom till Eskilstuna på 1600-talet.

Oskar Nilsson



# Kjula sockens skolväsende från början av 1800-talet fram till mitten av 1900-talet

Av Kerstin Hallberg och Ulla Lindström

Redan hösten 1810 bedrevs skolundervisning i sockenstugan. Lärare var, fram till 1833 då han själv begärde att få avgå från befattningen som skolmästare, Reinhold Westbaum f. 31/3 1796. Han tjänstgjorde även som klockare och organist. Samma år, 1833, byggdes Kyrkskolan (den del av nuvarande Kjula skola som har sin långsida ut mot Kyrkvägen). Dess första lärare blev Anders Hellström f. 11/9 1796, som tjänstgjorde tre dagar i veckan på Kyrkskolan och de övriga tre med "ambulerande" undervisning i hedbygden, i den södra delen av socknen. Denna fick inte förrän 1855 fast hemvist i ett hus skänkt av arrendatorn vid Ribbingelund. Huset flyttades till ungefär samma plats där Hedskolan senare kom att byggas (på höger sida av vägen mot Ärla, strax efter s.k.flygrakan) och stod färdigt 1865.

Redan 1854 byggdes dock Kyrkskolan ut. På den tiden inrymde skolan även lärarbostad, organistbostad och fattighus. Ett helt nytt skolhus uppfördes år 1890, under skollärare

Ullanders tid. Då hade även den omtalade klockaren Jakob Svensson f. 19/2 1866, som verkade mellan åren 1888 – 1927, kommit till bygden. Ännu en skola, Nytorpsskolan (i det hörn av socknen som gränsar mot Barva och Ärla socknar), byggdes med tiden, på grund av de långa avstånden uppe på hedbygden. Denna skola färdigställdes 1922.

Bygdens folk var måna om att skänka medel till skolorna, så mycket av ekonomin löstes genom att offervilligheten var stor. Bönderna betalade med det som utvanns från gårdarna. År 1927 fanns de tre ovan nämnda folkskolorna i Kjula socken, och vid dessa fanns totalt sju lärartjänster.

Källa: Kjula sockens krönikebok av Anders Hedvall.

Insänt av Britt-Marie Andersson

## Engagerande föredrag på höstmötet

På föreningens höstmöte den 17 oktober höll Oskar Nilsson, arkivarie och samordnare vid Eskilställan, ett livfullt och engagerande föredrag om Eskilstunas donatorer. Donationer var mycket utbredda under perioden 1850-1910, då skatterna var låga och de sociala behoven stora. Tack vare donationsmedel har flera av Eskilstunas mest kända landmärken blivit verklighet. Jeanette Zetterberg donerade betydande belopp bland annat till Klosters kyrka medan en donation från industrimannen Sixten Nilsson gjorde det möjligt att uppföra Arbetets ära på Fristadstorget.

I ett kommande nummer av Anbudet återkommer föredragshållaren med en artikel om donationerna och vilken roll de skapade i framväxten av det moderna Eskilstuna.

Sven Kullman

Föredragshållaren Oskar Nilsson inför föredraget.

Foto: Sven Kullman



## Några funderingar kring Windows 10

Datorer med Windows 7 och 8 har sedan i somras fått ett erbjudande om att konvertera till Windows 10 (W10). Många är lite undrande över hur man ska ställa sig till det erbjudandet. Själv har jag gjort ett 10-tal installationer av W10 och som "veteran" har jag blivit ombedd att delge mina funderingar och erfarenheter av en sådan konvertering.

Rent allmänt kan man säga att det är en fördel att ha ett modernt och uppdaterat Windows. Frågan är bara när man ska konvertera. Gör man det för tidigt finns alltid en risk för att programvaran har småfel, som efterhand rättas till. Det kan också vara så att kringutrustning inte har drivrutiner, som passar det nya Windows. Av mina installationer har alla utom en fungerat utan problem. Den felande installationen gjordes en vecka efter det att den nya versionen släpptes. Aktivitetsraden längst ner på bildskärmen började vandra i sidled och försvann till höger. Efter några sekunder kom en ny men den gjorde likadant. Detta pågick i en oändlig loop.

Efter en hel del försök av olika slag att åtgärda felet tog jag beslutet att återgå till Windows 8.1. En sådan ångrefunktion finns i W10. En dryg månad senare gjorde jag ett nytt försök att installera W10 och den här gången gick det bra. Troligen hade Microsoft under tiden hitta orsaken till felet och rättat programvaran. Av bekanta har jag hört om andra inträffade fel. I något fall kom ett meddelande om att "man" sökte orsaken och skulle åtgärda inom kort. Några dagar senare var det felet rättat. I W10 finns några förändringar, som kan vara värt notera. För att surfa på Internet använder många

Internet Explorer (IE). Det programmet är nu utbytt mot Edge. För egen del har jag svårt uppskatta fördelarna med Edge så jag fortsatt att använda IE. Programmet finns kvar i programappen och genom att leta upp IE i den och skicka en genväg till skrivbordet kan man fortsätta som tidigare. T.o.m. upplagda Favoriter d.v.s. adresser till sidor man använder ofta, ligger kvar.

Användare av SVAR kommer att upptäcka att det inte går att visa bilderna i Edge. Alternativet är då IE eller att ladda ner t.ex. Firefox, ett annat program, som kan användas för att surfa på nätet. När det gäller CD-skivor för släktforskar, Sveriges befolkning, Dödbok etc tycks alla fungera även under W10.

Till saken hör slutligen att gratis uppgradering från Windows 7 och 8 till W10 kan göras inom ett år från det datum man släppte W10. Det gjorde man i slutet av juli 2015, den 27:e vill jag minnas. Man har därför gott om tid att göra konverteringen. Väntar man till efter årsskiftet är det min bedömning att de allra flesta problemen är lösta. Min personliga slutsats blir: Är man en försiktig general väntar man till efter årsskiftet, är man något mer riskbenägen och kanske också mer datorkunnig bör man kunna göra installationen redan nu. Våra datorer Eskilstuna och Strängnäs kommer inte att uppgraderas i år. Det blir troligen någon gång under våren

Lycka till

Göran Thomasson

## Kampen mot smuts, epidemier och kvacksalvare

Hur var hälsotillståndet hos allmogen i Sverige under 1800-talet? Vilka sjukdomar och epidemier härjade i landet? Det och mycket annat fick åhörarna veta när Calle Lindström besökte Eskilstuna den 6 oktober och berättade om provinsialläkarnas arbete från 1688 fram till 1972.

En provinsialläkare verkade inom ett stor geografiskt område och hade till uppgift att förbättra folkhälsan och befolkningstillväxten samt minska barnadödligheten. Han skulle också motverka farsoter och epidemier samt genomföra obduktioner vid olycksfall och mord.

Provinsialläkarna hamnade ofta i konflikt med allmogen i sin kamp mot smutsen och för användandet av rent vatten och god hygien inomhus.

Varje år rapporterade provinsialläkarna till myndigheterna om befolkningens hälsa. Förutom detaljerade beskrivningar av olika sjukdomar och krämpor, också personbeskrivningar. Den som är intresserad av vädret förr i tiden hittar uppgifter om väderleken.

År 1700 fanns det 9 provinsialläkare i Sverige. I mitten av 1800-talet hade antalet stigit till 70. Efter 1972 ersattes de av distriktläkarna.

Calle Lindström avslutade sitt anförande med att provinsialläkarnas årsrapporter finns transkriberade, dvs renskrivna, på internet och länken [www.ep.liu.se/databases/medhist/](http://www.ep.liu.se/databases/medhist/). Där finns ännu en fantastisk källa för oss släktforskare att gräva i.

Birgitta Karlsson



## Upptäck lokalen!



I Strängnäs har släktforskarföreningen ca 120 medlemmar och vi tyckte det var tråkigt att endast ett fåtal av dessa hade besökt den nuvarande lokalen som vi haft i ca två år.

Vi bjöd därför in alla medlemmar, särskilt de som ännu inte besökt vår lokal, till "Upptäck lokalen", för att visa upp allt vi har i där.

- Våra datorer, abonnemang och program,
- Vårt bibliotek med handböcker, årsböcker, soldatlitteratur mm. Vi fyller hela tiden på med nyheter, bl.a. gjordes en del inköp vid årets Släktforskar dagar.
- Vi presenterade de olika aktiviteterna som vi ordnar, som kvällar med olika teman, kvällar då någon berättar om sin egen forskning, kurs både grund och fördjupning, resor - allt detta som hjälp och inspiration för vår egen forskning.

Vi hade lokalen öppen måndagen den 21 september kl. 15.00 – 20.00. Vi ville att det skulle finnas möjlighet att komma både för daglediga och på ledig tid för de som arbetar. Meningen var inte att man skulle sätta sig och forska, det kan man göra på våra Öppet Hus-tider, utan bara att komma och se vad som finns, utbyta erfarenheter, träffas och diskutera forskningsproblem, bara ta en fika, umgås och prata eller bara titta in. Vi bjöd på fika med tillugg.

Tio medlemmar som aldrig varit i lokalen besökte oss. Dessutom var vi sammanlagt 7 funktionärer som delade på två pass. De besökande kom utspritt över tiden vilket var bra för att det då fanns tid att sitta ner och prata med alla. Alla besökare satt ner och fikade och pratade en stund och vi hade trevligt!!

Alla ni som besökte oss och alla andra medlemmar förstås är även fortsättningsvis hjärtligt välkomna till lokalen. Under våra Öppet Hus-tider, som finns att läsa på hemsidan, finns alltid en lokalvärd som hjälper de besökande tillrätta.

Varmt välkomna!

Kerstin Nilsson

---

## Om "Sörmländska vägar"

Tisdag 29 sep höll Jan Moberg ett föredrag i ett fullsatt Multeum om Sörmländska vägars historia.

De första vägarna var "hälvågar" som man gick eller red på. Man kan fortfarande hitta spår av dessa vägar. Många orter har "vad" i sina namn efter vadställe. Enligt Kunglig förordning 1649 satte man upp milstolpar/milstenar. Milen på dessa stenar var inte densamma som i våra dagar. Då var 1 mil = 6000 famnar = 10688 m. Att sätta upp dessa stenar upphörde 1878. Tidigare var det jordägarna som hade ansvaret för väghållningen.

Från 1891 bildades väghållningsdistrikt. 1944 förstatligades väghållningen och vägförvaltningen i Södermanlands län bildades. När man jämför gamla kartor med dagens kartor kan man se att vägsträckningen ofta överensstämmer.

Inggård Jensen



# Rusthållare och lite om hans vardag

Som släktforskare ställs man hela tiden inför nya ord som t.ex. rusthållare och första gången jag såg detta ord förstod jag inte vad en rusthållare var. Vad hade en rusthållare för skyldigheter samt hur såg hans vardag ut? Frågan aktualiseras när jag fann texten nedan.

Romfartuna Husförhör A1a:18b (1891-1900) Brunsby, Hallsta Förhørsrote. Rusthållare Axel Reinhold Carlsson född 1855-07-16 Munktorp. Gift 1881-02-24. Hustru Maria Mathilda Carlsson född 1859-11-10. Dotter Ellen Marina född 1881-12-26, dotter Signe Axelina född 1886-01-19, son Josef Albin född 1893-12-22. Alla födda i Romfartuna, Västmanland.

Enligt Wikipedia: Ett rusthåll var i Indelningsverket en gård som indelats till kavalleriet. Enkelt uttryckt omvandlades gårdarnas skatteskuldighet till beriden militärtjänst. Ägaren av en sådan gård kallades rusthållare. Medan kronan ansvarade för vapen (musköter, värjor, pistoler, pikar etc.) fick rusthållaren stå för häst, ryttare och övrig utrustning. Indelningsverkets rusthåll var ofta före detta säterier.

Vill man veta mer om en rusthållare kan man studera mängder av litteratur och internet men här nedan kommer en begäran från vår tidigare kung om hur en rusthållare skulle sköta sitt arbete och sina älägganden. Det vill säga en pusselbit om en rusthållares vardag.

## Ur Landshövdinge Ämbetets Kungörelser år 1820.

Brev från Carl Johan angående hingsthållningsreglementet, 20 juni 1820.

Hingsthållnings Reglementet från den 2 december 1820 ändras, så att i stället för att Skvadronchefen skall utbetala de 30 sprängsedlarna för varje beskällare, hingsthållaren själv får göra det, om han så åstundar. Från predikstolen kungörs utsett dag, då man hos hingsthållaren skall uppvisa sina ston, då sprängsedel erhålles och då tiden för betäckningen fastställs. Den bör lämpas efter tiden då stoet är benäget för parning (beskällare = avelshingst).

Sprängsedeln behålls till nästa år, då man är skyldig att efter följningen återlämna den till hingsthållaren, med anteckning om föl tillkommit och i sådana fall dess beskaffenhet. Hingsthållaren för fullständiga föllistor, som insänds till Regementschefen. Vid hingsthållnings-rättighetens förlust skall

det åligga hingsthållaren att inte neka någon, som äger passande sto, önskad sprängsedel så länge tillgång finns. Sprängsedlar för tjänsteston utdelas endast av Skvadronchefen.

Tidigare stod i Reglementet, att rusthållare med ston fallna efter Skvadronshingst, befrias från att hålla häst vid Exercis- och Regementsmöten det år stoet blivit betäckt eller har föl. Överstyrelsen för Stuterierna upplyser nu om att ston under de första månaderna efter betäckningen kan utan skada med varsamhet användas vid tjänstgöring. Därför har Vi gjort den ändringen, att betäckta ston skall delta i sommarmötena. Äläggs befälet att ha noga tillsyn så att stona inte alltför hårt mödas eller våldsamt behandlas. Dessa inräknas i Regementets styrka. 10 ston per Skvadron bör betäckas varje år. Detta anbefaller Vi er att upplysa rusthållarna om.

Stockholm den 20 juni 1820

CARL JOHAN

*Vad Kongl Maj:t här förordnat, härmed till underdånig efterrettelse kungjort.*

Uppsala den 21 juli 1820 B W FOCK

*Källa: Låsa kyrkas arkiv 2003 av Gudrun Sandén, UKF.*

*Upplands-Bro Kulthistoriska Forskningsinstitut är en sammanlutning av amatörforskare inom det kulturhistoriska området.*

*Hemsida: <http://www.ukforsk.se/right.htm>*

Göran Olofsson

## Nya medlemmar

Nedanstående nya medlemmar hälsas hjärtligt välkomna till Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarförening och vår ambition är att ni skall ha stor glädje av ert medlemskap

Siv Rindfelt-Wissler, Karlstad

Per Sandström, Huddinge

Göran Svärd, Strängnäs

Bengt Rundgren, Mariefred

Gösta Johnsson, Eskilstuna

Stefan Ahlström, Strängnäs

Styrelsen

# Kalendarium våren 2016

För aktuell information se vår hemsida <http://www.essf.se/kalendarium/>

## Öppettider

Dag	Veckodag	Klockan	Aktivitet	Plats	
12 jan 2016	Tisdag	13:00-18:00	Första öppettid	Lokalen Eskilstuna	
13 jan 2016	Onsdag	18:00-21:00	Första öppettid	Lokalen Strängnäs	
11 maj 2016	Onsdag	18:00-21:00	Sista öppettid	Lokalen Strängnäs	
12 maj 2016	Torsdag	13:00-18:00	Sista öppettid	Lokalen Eskilstuna	

## Tematräffar

Dag	Veckodag	Klockan	Aktivitet	Plats	Ansvariga
02 feb 2016	Tisdag	13:00-15:00	Disgen *	Lokalen Eskilstuna	Runar Hortlund
02 feb 2016	Tisdag	18:00-20:00	Tydning av handskrift	Lokalen Strängnäs	Gunilla Thörne - Ingela Fångström
04 feb 2016	Torsdag	14:00-16:00	Tydning av handskrift	Lokalen Eskilstuna	Margareta Arendt - Birgit Lundberg
11 feb 2016	Torsdag	14:00-16:00	Kartor	Lokalen Eskilstuna	Kenneth Engvall
18 feb 2016	Torsdag	14:00-16:00	Min Släkt	Lokalen Eskilstuna	Jan Netzel
23 feb 2016	Tisdag	13:00-15:00	Soldatforskning	Lokalen Eskilstuna	Kjell Ivarsson
25 feb 2016	Torsdag	14:00-16:00	Tydning av handskrift	Lokalen Eskilstuna	Margareta Arendt - Birgit Lundberg
01 mar 2016	Tisdag	13:00-15:00	Disgen*	Lokalen Eskilstuna	Runar Hortlund
01 mar 2016	Tisdag	18:00-20:00	Soldatforskning	Lokalen Strängnäs	Kjell Ivarsson
10 mar 2016	Torsdag	14:00-16:00	Min Släkt	Lokalen Eskilstuna	Jan Netzel
17 mar 2016	Torsdag	14:00-16:00	Emigranter till Amerika	Lokalen Eskilstuna	Britt-Marie Andersson
22 mar 2016	Tisdag	18:00-20:00	Emigranter till Amerika	Lokalen Strängnäs	Britt-Marie Andersson
29 mar 2016	Tisdag	13:00-15:00	Disgen*	Lokalen Eskilstuna	Runar Hortlund
31 mar 2016	Torsdag	14:00-16:00	Tydning av handskrift	Lokalen Eskilstuna	Margareta Arendt - Birgit Lundberg
12 apr 2016	Tisdag	18:00-20:00	Kartor	Lokalen Strängnäs	Kenneth Engvall
			* R Hortlund på plats även andra tisdagar 13:00-15:00		

## Föredrag

Dag	Veckodag	Klockan	Aktivitet	Plats	Föredragshållare
09 feb 2016	Tisdag	18:30-20:00	Järnbruken i Sörmland, smeder-kanoner-kvinnliga patroner-ett vinnande	Multeum Strängnäs	Sonia Holz, redaktör för Smedforskaren, Föreningen för Smedsläktforskning
08 mar 2016	Tisdag	18:30-20:00	Vägarnas tusenåriga historia	Contrast Eskilstuna	Jan Moberg, författare från Nyköping, tidigare anställd vid Vägverket
15 mar 2016	Tisdag	18:30-20:00	Kampen mot smuts, epidemier och kvacksalvare - om provinsialläkarnas arbete under 1800-talet i Sverige	Multeum Strängnäs	Calle Lindström, släktforskare och föreläsare från Lindesberg
05 apr 2016	Tisdag	18:30-20:00	Kanonvägen	Contrast Eskilstuna	Kenneth Engvall

## Övriga aktiviteter

Dag	Veckodag	Klockan	Aktivitet	Plats	
16 feb 2016	Tisdag	18:00-20:00	Berättarkväll	Lokalen Strängnäs	
27 feb 2016	Lördag	13.00	Årsmöte + Föredrag	Seniorcentrum Eskilstuna	Göran Källgården - Gustav Bok 3
08 mar 2016	Tisdag	18:00-20:00	Berättarkväll	Lokalen Strängnäs	
19 apr 2016	Tisdag	18:00-20:00	Berättarkväll	Lokalen Strängnäs	
10 maj 2016	Tisdag	Heldag	Uppsala landsarkiv	Bussresa	Aktivitetsgruppen

### Kontaktpersoner:

Strängnäs Ingela Fångström [ingela.fangstrom@hotmail.com](mailto:ingela.fangstrom@hotmail.com) eller 070-494 35 31

Eskilstuna Rolf Lagell [ullro.lagell@telia.com](mailto:ullro.lagell@telia.com) eller 073-585 49 15

## En resa till mina rötter

En tidig morgon styr vi kosan mot Bergslagen – Bergslagen – som för mig låter, ja, nästan mystiskt. Detta sköna landskap, med djupa skogar, sjöar och byar med vackra gamla hus.

Tillsammans med min goda vän, Britt Marie, ska jag gräva i min släktforskning. Britt Marie läser kartan och jag kör. Vi har förberett en rutt för att se så mycket som möjligt.

Eftersom vi lämnar våra män vid en golfbana i Säter, styr vi kosan söderut, mot Norrbärke.

Mina anfäder har funnits runt Norrbärke och Ludvika i flera hundra år. Så det är med stor förväntan färden går vidare. Platser med namn som Ingvaldsbo, Bommersbo, Gässberg, Övre Starbo och Stimmerbo är bara ett axplock av hyttor, gruvor och byar där mina anfäder fanns. Att med kartans hjälp ta sig fram på mycket små vägar och hitta alla platser, är i sig ett äventyr.

Vi visste inte vad som väntade, men vart vi än kom så fanns det lämningar. Högar av slagg i vackra färger, brusande forsar och byggnader som visade om forna tiders arbete.

Bara tanken att min släkt fanns här redan under 1500-1800,



Foto: Kerstin Mathisen, 2015

ger en fantastisk känsla.

Visst förstår jag att de flesta levde under svåra förhållanden, men kanske var de lyckliga med sin lott.

Vår resa gav oss många goda skratt och ibland nästan en andäktig stund, och jag kan rekommendera Er att gräva i Er släktforskning, nästan i jorden menar jag. Med mig hem har jag stenar från de platser vi besökte, platser jag gärna återvänder till. Nu vill jag veta mer om Bergslagen och besöka fler platser som finns i min släktforskning.

Det roliga har bara börjat!

**Kerstin Mathisen**

## Rapport från höstmötet

Efter det inledande föredraget och kaffet genomfördes ett odramatiskt föreningsmöte under "sittande ordförandes" ledning.

Det ekonomiska läget och preliminär budget för 2016 presenterades varefter beslöts att medlemsavgiften för 2016 skulle vara oförändrad.

Föreningen intäkter kommer att drastiskt minska till följd av att de tre "beredskapsarbetare" som föreningen haft slutar under innevarande månad. De slutar då förutsättningarna för deras anställningar förändrats så att det inte längre skulle vara lönsamt för ESSF att ha dem i tjänst. En konsekvens av det är förstås att även utgifterna minskar i motsvarande grad och att styrelsens administrativa arbete påtagligt minskar. Kostnaderna för lokalen i Strängnäs är också föremål för diskussion. Styrelsen har beslutat att tidigarelägga årsmötet och överväger också att föreslå förändring av tidpunkten för beslut om medlemsavgiftens storlek.

De olika kommittéerna redogjorde för sina aktiviteter som för övrigt tydligt framkommer och framkommit i Kalendariet och i flera små notiser i Anbudet.

Från registervårdsgruppen efterlyses ny ledare och flera som vill arbeta med registrering av FVD i Eskilstuna och Strängnäs

Litet speciell uppmärksamhet förtjänar "gravstensinventerarna". Gerd Niedergesäss meddelade att Eskilstuna kommuns 22 kyrkogårdar med totalt 25 000 gravar har inventerats och Christer Stål att Strängnäsgruppen har inventerat cirka 8 900 gravar. Inventering av gravar har startat även på mindre kyrkogårdar utanför Eskilstuna och Strängnäs, bl.a. i Julita. Bertil Hedspång meddelade att det är 15 medlemmar som är aktiva som kursledare och assistenter. Det har dock varit segt att få igång de olika cirkarna. Han har funderat på upplägg med korta kurser och att förlägga kurserna senare under terminerna och att kanske dela dem på två terminer.

Annonseringen har gett dåligt resultat. Bertil trodde att en kurs i släktforskning med hjälp av genteknik skulle kunna vara av intresse.

**Göran Olofsson och Sven Kullman**



# Resultat av en intervju - Lars på rymmen

## Inledning

Som släktforskare ställs man ofta inför oväntade och olösta frågor. Ett av skälen till detta kan vara att man inte har intervjuat sina föräldrar eller mor- och farföräldrar medan de levde. Nu finns det ofta naturliga orsaker till att man inte gjorde detta eftersom vi kanske inte alls var intresserade av släktforskning under tiden de levde eller så fanns det andra skäl t.ex. att föräldrarna inte alls ville prata om sitt förflutna. Ja, det finns säkert många skäl till att vi aldrig intervjuade våra närstående medan möjligheten fanns.

Vid ett besök hos min kusin Lars (fiktivt namn) den 12/7-2015 frågade jag om han hade något att berätta om vår släkt. Lars replikerade med att berätta bl.a. en märklig händelse som han var med om som barn.

Citat:

*Hejsan morsan, hejsan stabben!*

*Här e' brev från älsklingsgrabben.*

*Vi har kul på kolonien,*

*vi bor tjugoåtta gangstergrabbar i en .....*

Så börjar Cornelis Vreeswijks Brev från kolonien som är en skildring av livet på kolonien vid Barnens Ö på Vaddö i Roslagen. En institution som jag många gånger kört förbi när jag skulle besöka släktingar uti Björkö Arholma. När jag kört vägen förbi inser jag också att här har det skrattats, gråtits och stöjats eftersom många barn har vistats delar av sommaren där. Ett liv som även jag har erfarenhet av från två år med vistelse på koloni i Värmland. Min upplevelse var dessbättre bara av positivt slag.

Barnens Ö är det vedertagna namnet på ett sammanhängande område som är beläget i Vaddö socken i Stockholms län, Norrtälje kommun, vid vilket barnkoloniverksamhet bedrivits sedan 1912. Detta område ligger vacker invid Björkfjärden varför bad och segling kan utövas.

Följande historia visar på något oväntad syn på livet vid Barnens Ö och beskriver översitteri och grymheter mot barn.

## Lars berättelse

Min kusin Lars berättade följande historia som han var med om som 8-10 åring på Barnens Ö. Det var ca 50 st. barn som bodde i grupper och de fick inte ta kontakt med sina föräldrar via telefon. Brevet censurerades och skickades tillbaka till barnen. När de fick besök av sina föräldrar skickades de ut i skogen och där fick de vistas från tidig morgon till sena kvällen, så sent som till 8-tiden, för att barnen inte skulle få träffa sina föräldrar.



*Extra tåg på Stockholm Östra med barn på väg till Barnens Ö.  
Källa: Wikipedia.*

Sex barn godtog det inte och planerade att rymma från kolonin och de fick av de andra barnen extra tilldelning av bullar för att de skulle ha tillräckligt med färdkost. De rymde och vandrade till fots mot Stockholm. För att inte bli upptäckta gick en av pojkarna på vägen och de andra vandrade vid sidan av vägen. Första anhalt var bron över Vaddö kanal för att ta sig till fastlandet. Efter en stunds vandring in mot Stockholm blev de infångade av polisen och förda tillbaka till Barnens ö. Som straff fick de ligga i sina sängar i en hel vecka utan att de fick gå upp. Toalettbesök var dock tillåtna.

Efter hemkomsten vågade först inte Lars berätta vad som hänt men efter en tid kunde han berätta om den hemska tiden vid kolonin på Barnens Ö och självklart blev föräldrarna förargade och kontaktade de ansvariga för att få uppgörelse men den ledare som genomfört dessa oegentligheter. Han hade slutat och hela historien rann ut i sanden. Denna händelse utspelade sig i början av 1950-talet och min kusin blev, trots att han inte lyckades rymma, sedermera en mycket duktig idrottsman och en duktig bankman.

Glöm inte att intervju era nära släktingar medan tillfälle finns!

**Göran Olofsson**

## En sockerbagare här bor i staden ...

2. Och i hans fönster hänga julgranssaker och hästar, grisar och pepparkakor. Och är du snäller, så kan du få, men är du stygger, så får du gå.

*Ur Nu ska vi sjunga,  
Almqvist & Wiksell.*

*Illustration: Elsa Beskow*



Min farmor Hildur Pettersson föddes 1886 i Högsrum på Öland. Hon var yngst i en syskonskara på åtta barn. Som 22-åring flyttade hon, som så många andra, till storstaden Stockholm, där hon blev inneboende på Repslagaregatan 9. År 1909 bodde hon i Jakobs församling och flyttade i december 1910 till Vaxholm, för att tjäna hos sockerbagaren och rådmannen Per Fredrik Sabelsköld och hans hustru Sofia Amalia Albertina Karlsson.

Jag blev nyfiken på vem denne sockerbagare var. Vid en sökning på internet fann jag att Per Fredrik var född 1842 i Rödeby i Blekinge. Hans mor var pigan Karin Månsdotter i Långemåla, och inte gift med fadern. Sonen kallades för Petter med efternamnet Jonasson. På slutet av 1850-talet blev han sockerbagarlärling och tog sig namnet Sabelskiöld. Vari från Petter fick sitt nya efternamn är inte känt. Han lär inte tillhöra den adliga släkten Sabelskiöld nr 150. Via Kristianstad och Jönköping kom Per Sabelsköld till Stockholm 1864. 1869 gifte han sig med Sofia Amalia Albertina Karlsson från Enköping. De flyttade till Vaxholm 1877 där han startade en konditoriverksamhet. Ibland tituleras Per Fredrik sockerbagare och ibland konditor. En sockerbagare tillverkade konfekt, karameller, glass, krokaner samt tårter och bakelser, men hade ingen servering till skillnad mot konditorn som tillverkade samma slags godsaker och hade servering. Så här står det på Wikipedia:

*Sockerbagaryrket utvecklades ur bagerinäringen i och med sockrets införande. I Sverige nämns socker för första gången 1326. Det var då oerhört dyrt och blev följaktligen en lyxvara, främst avsedd för hovet, dit sockerbagaren tidigt kom att knytas. Den söt-saksälskande Gustav Vasa hade en Michel Sockerbagare anställd,*

*som försåg den kungliga familjen med kakor och kanderad frukt. Sockerbagaryrket var ett utpräglat stadshantverk med få utövare på varje plats. Varorna såldes till att börja med på apotek och hantverkarna sorterade under kryddkramhandlarsocieteten. Först 1767 bildade man ett eget skrå i Stockholm. I yrket förekom även kvinnor. Sockerbagaränkor hade rätt att driva sin mans rörelse så länge de önskade och en del erhöll till och med burskap.*

1910 var drygt 1600 personer fast boende i Vaxholm. Under den varma årstiden ökade antalet invånare i staden i och med sommargästernas ankomst. Per Fredrik och hans hustru drev ett sockerbageri och konditori i hörnet av Storgatan och Kaptensbacken, vilka var mycket populära.

Rörelsen hade ett stort antal anställda. Det var tjänarinnor, pigor, konditoriädkerskor och sockerbageriarbetare, som kom från olika delar av Sverige, t ex Simrishamn, Frölunda, Göteborg och Enköping.

Per Fredrik blev en framgångsrik man i Vaxholm, där han var rådman från ca 1900 fram till sin död 1928. Hustrun dog redan 1924 och äktenskapet var barnlöst.

Min farmor tjänade i två år hos familjen Sabelsköld, innan hon återvände till Stockholm 1912, där hon levde till sin död 1981.

Källor: Mai Britt Anderssons, Åkersberga, artikel i Sabelsköldarn Nr 5 årgång 2001, Husförhörlängder Vaxholms församling, Wikipedia, "Vaxholm på den gamla goda tiden" av Gunnar Andersson och Bernt Malm

**Birgitta Karlsson**



## Sysslingträff / USA-besökare



Sysslingarna med Patricia o John Fallender i mitten. Foto: Richard Attered

Den 6 juli i år fick jag följande mail på engelska från en dam i USA, Patricia Olsson Fallender, South Orleans, Massachusetts, USA:

*"Käre Richard Attered*

*Jag är barnbarn till Johan Axel Olsson, som emigrerade från trakten av Eskilstuna 1910. Min man och jag planerar att vara i Eskilstuna från den 4 till den 8 september innan vi gör en Skandinavisk tur.*

*Jag har uppgifter som anger att Johan Axel Olsson var född 23 april 1893 i Husby-Rekarne, son till Magnus Olsson och Carolina Jonsdotter. 1910 bodde de i Skogstorp nära Eskilstuna.*

*Jag skulle uppskatta all information du skulle kunna ge som kan hjälpa mig att hitta några adresser eller egenskaper där de kan ha bott och platsen för kyrkan där han döptes.*

*Dessutom, om du har någon information om föräldrarna Magnus Olsson och Carolina Jonsdotter eller något on-lineregister, som jag kunde komma åt om mina förfäder, skulle jag vara mycket tacksam.*

*Jag har också hittat information att min farfars bror Carl Magnus Olsson bodde i Torshälla nära Eskilstuna och att vi kan ha familjemedlemmar där.*

*Vi planerar också att besöka Vingåker, varifrån min farmor Beda Ingeborg Ericksson emigrerade 1912. Hennes föräldrar hade en gård i Berga, Vingåker.*

*Tackar dig så mycket för din hjälp. Tyvärr är detta på engelska, men tyvärr mina morföräldrar lärde mig bara några svenska ord,*

*men de lämnade mig med en uppskattning av mitt svenska arv och min familj firar många svenska traditioner och naturligtvis med läckra svenska livsmedel."*

Det här kan man ju inte bara nonchalera, tänkte jag. Något måste jag hjälpa henne med. Jag började med att titta på hennes farfars far Magnus Olsson. Han föddes 25/12 1850 på gården Åstenäs i Mangskog, Värmland. 1868 flyttade han till Östanbo, Ludvika, gifte sig 10/5 1876. År 1883 flyttade familjen till Hyndevad, Skogstorp, alldeles utanför Eskilstuna. Just då pågick den stora sjösänkningen av Hjälmmaren. Han blev den första dammvakten vid Hyndevadsdammen. Han och hustrun Carolina Jansdotter fick totalt 11 barn, 5 flickor och 6 pojkar. 3 var födda i Ludvika och 8 i Husby-Rekarne (Skogstorp). 3 avled i mycket tidig ålder, 2 döttrar och 2 söner emigrerade till Amerika i början av 1900-talet när de var endast mellan 14 och 19 år gamla, 1 flyttade till Uppsala och 3 flyttade till Eskilstuna.

Jag koncentrerade mig sedan på att söka efter barn och barnbarn till de som var kvar i Eskilstunaområdet. Jag hittade inte mindre än 20-talet sysslingar till Patricia varav 12 st. boende i Torshälla, Eskilstuna, Skogstorp, Hällsta och Näshulta. Jag tog kontakt med några av dem och hörde efter om de kände till sin syssling Patricia i USA och om de var intresserade av att träffa henne och hennes man den 5 sept. Ingen hade hört talas om henne, men några visste att de hade släkt i Amerika. De jag var i kontakt med tog sedan i sin tur kontakt med sina syskon, som jag inte nått och förde



budskapet vidare. Intresset visade sig vara ganska stort för ett sammanträffande.

Eftersom Patricia ville se var Baptistkapellet och var Hyndevedsdammarna låg, där hennes farfars far varit dammvakt, tog jag kontakt med Nisse Melin i Husby-Rekarne Hembygdsförening (han vet allt om Skogstorps historia), och undrade om han kunde guida oss. När jag informerat om vem Patricia härstammade ifrån kände han mycket väl till hennes farfars far Magnus Olsson och hennes farfars bror Gustav Olsson. Han var en mycket känd Skogstorpsprofil, dammvakt vid Hyndeved och skomakare. Han hade klumpfot på båda fötterna.

Den 5 sept. kl. 10:30 hämtade jag det amerikanska paret vid Hotel City och åkte till Skjulstastugan, som var samlingsplats för träffen. Där stod 20-talet släktingar och väntade. Det hälsades, kramades, pratades, tittades på foton, hölls tal, fikades och fotades i ett par timmar där. Det ordnades snabbt en gemensam lunch på en annan plats, för alla förstod att dagen skulle bli lång.

På eftermiddagen samlades vi vid Konsum i Skogstorp för att Patricia ville se var Baptistkapellet låg och där Magnus Olsson varit verksam och hennes farfar döpts. Det ligger alldeles ovanför Konsum på Kapellvägen och är idag vanlig bostad. Därefter fortsatte vi till Hyndevedsdammen, där Nisse Melin åter mötte upp.

Han berättade om hur dammen hade kommit till och om Patricias farfars far Magnus Olsson, som var den första dammvakten där och om sonen Gustaf som sedan övertog dammvaktssysslan. Han avled 19/12 1959 i Hyndeved, Skogstorp. Det finns en mycket utförlig artikel i Husby-Rekarne Hembygdsförenings årsskrift 1995.

Sedan vandrade vi fram till dammvaktstugan och ko-huset (ladan) som Magnus Olsson egenhändigt byggde på 1880-talet. Det är bebodigt än idag. Paret som bor där berättade att det händer märkliga saker i stugan. De hör någon som går inne i stugan och ibland känner de att någon sätter sig på sängkanten. Om katterna ligger i sängen vid sådana tillfällen sticker de iväg. När någon är i ko-huset och hugger eller hämtar ved känner de att någon står och iakttar dem.

Sedan gick färden till Husby-Rekarne kyrka för att bese några gravar. Klockan hade lidit mot kväll och en del av sällskapet bestämde att träffas på måndagskvällen för att gå ut och äta med det amerikanska paret.

På söndagen den 6 sept. åkte Patricia och hennes man till Vingåker för att bese gården, där hennes farmor var uppväxt och på måndagen åkte de till Marifred för att bl.a. bese Gripsholm slott. Patricia berättade att efter Gripsholm skulle färden gå först till Stockholm med bil. Efter några dagar där med flyg till Helsingfors. Efter ytterligare några dagar till



*Dammvaktstugan, Hyndeved byggd c:a 1883.*

*Foto: Richard Attered*

Finska lappmarken för att se samer och renar. Sedan skulle de åka till Kirkenes för att ta Hurtigrutten till Bergen och därifrån bege sig till Oslo för några dagar där. Sedan skulle de till Köpenhamn några dagar för att slutligen den 29 september ta flyget till USA.

John, Patricias man, mailade mig när de var i Oslo och berättade att de haft en fantastisk resa och ett underbart väder. En enda dag var regnig. De var väldigt tacksamma över att ha fått träffa så många nya släktingar.

Jag har hört att några bestämde mer eller mindre på stående fot att åka över till USA nästa år för att besöka dem.

**Richard Attered**

## Efterlysning från valberedningen

För föreningens fortsatta existens söker nu valberedningen flera ledarmöten till vår styrelse. Några av våra hängivna ledamöter lämnar styrelsen och ska ersättas av nya representanter. Vi söker kassör, revisorer och fler som kan och vill arbeta för föreningen.

Det finns många intressanta och trevliga uppgifter för den som inte tidigare har deltagit i föreningens arbete och möjligheten finns att skolas in i arbetet tillsammans med erfarna ledamöter. Flera av uppgifterna är också fördelade i arbetslag vilket underlättar och gör jobbet roligare. Hör av er!

Tacksam för svar till valberedningens representanter enligt nedan.

**Göran Olofsson** 070-336 36 89

**Ulla-Britt Svensson** 073-652 98 28

## Runt östra Hjälmaren med ESSF den 9 sept. 2015



*Hanebergs säteri. Foto: Sven Kullman, oktober 2015*

De flesta antrade bussen vid Ekängen. Då var den redan fylld med medlemmar från Strängnäs. Vädret var lite kyligt på morgonkvisten men blev bättre allteftersom.

Guide för resan var Bertil Rättzén som hade något att berätta var vi än åkte. Direkt efter Fröslunda så omnämndes Hvilsta säteri, som har en lång lista på ägare förr i tiden. Fram till 1950-talet drevs lantbruket där av ryttmästare Normelli. På 70-talet var där vandrarhem fram till att Hotell Smeden startade restaurang i byggnaden med konferenslokaler etc. Invigning hölls valborgsmässoafton 1986. Restaurangverksamheten levde vidare in på 2000-talet med olika ägare. Numera är byggnaden omgjord till bostadsrätter.

Lagersberg ägde det mesta runt i sin omgivning som exempelvis Rosenfors vid Hyndevadsån som var en stor handelsplats. Denna å har avrinning norrut, vilket är ganska ovanligt. Tre fall vid Hyndevad reglerar Hjälmarens nivå. De fyra fallen längre nedströms regleras därefter.

Man fiskade mycket kräftor och ål och ville inte tömma sjön tillräckligt mycket, vilket gjorde att bönderna från Närke kom ner och regelrätta slagsmål uppstod. Deras skördar låg under vatten och det ville man skipa rättvisa om. Detta gjorde att man beslutade att sänka Hjälmaren 1,2 meter och numera har man ett medelvattenstånd på 21,75 meter över Mälaren.

Rossvik och Tandla gårdar ägs av Celsing sedan några år tillbaka. Tidigare ägare i nutid var Eva Schmekel. Tillbaka i tiden bodde där en man som hette Puke. Han samlade

folket mot fogdarna. Karl Knutsson Bonde halshög Puke i Västerås.

Hultberget vid Tandla nämndes också. Det har funnits en fästning där. Berget fungerade även som ättestupa.

Hedlandet som numera är naturreservat såldes av Biby till Landstinget. Bibys kossor höll markerna öppna genom bete hela sommaren. Den omtalade Bibybron kom till 1956 för att föra kossorna över sundet. Tidigare hade man använt en kofärja. För ett antal år sedan såldes reservatet till Sveaskog, vilket hörs på namnet vad de är intresserade av. När Bibybron ej längre gick att använda så ville ingen ta på sig ansvaret för den. Det slutade dock med att den som satte upp bron fick ta kostnaden för nedmontering. Alltså blev det familjen Celsing.

Näshulta kvarn vid Hjälmaren var en utskleppningsplats. Vid sjösänkningen beslutades att de utprickade lederna inte fick vara grundare än 7 fot för att inte hindra sjöfarten. Vid kvarnen fanns en fiskodling för gädda och gös fram till 1970-talet.

I Näshulta socken ligger godset Hedensö vars äldsta delar är från 1200-talet. Fyra generationer Arfwedson har ägt och drivit godset fram till 1968 då de sålde till Graflunds.

Haneberg säteri, som också ligger i Näshulta socken, har en ägarlängd från 1290-talet och framåt. År 1911 blev Bankir CG Cervin ägare och han anlät en arkitekt att göra ritningar till ombyggnad och renovering. Säteriet köptes 1974 av byggmästare Reinhold Gustafsson tillsammans med hans måg Jan Kruhsberg. De har gjort mycket bra för Näs-



hulta. Bl.a. har de byggt Rosendal seniorboende. I f d spannmålmagasinet har ett gårdsmuseum vuxit fram bestående av jordbruks- och allmogeredskap av olika åldrar. Föremålen kommer från gården och tillhörande torp och utgårdar. Mycket intressant att se. Magasinet är fyra våningar högt. Jan Kruhsberg berättade om gården under det att vi intog medhavd matsäck i en av flyglarna. Idag har de cirka 60 hyresgäster i olika mindre hus som ger intäkter. Odlingarna består av främst lin som det produceras olja av.

Thomastorp köptes in av Jan Kruhsberg. Det ligger i Julita socken och gården bildades genom sammanslagning av några hemman lydande under Äs säteri. Kruhsgård menar att äga gårdar i olika kommuner gör att man märker skillnad på statuter som politikerna sätter upp. Underförstått att Katrineholm är något humanare.

En liten extra sväng över gårderna från Äs till Fogelstad gjordes. Där huserade Elisabeth Tham, som inrättade skola för kvinnor i jordbruket. Hon var ledare för dåtidens FI och fixade rösträtt åt kvinnorna 1923.

När vi passerade Äs Säteri berättade Bertil att där bodde en tid lantmarskalk Stenberg, som var ledare för mösspartiet och ville utveckla postväsendet. Idag ägs det av Uppsala Universitet.

Hjälmaresunds camping passerades med en stilla undran vad som har hänt med den tidigare så populära campingen. Marken såldes av för några år sedan från Stora Sundby Slott.

Detta förtjusande sagslott som är uppbyggt efter året och består av: 4 torn för årstiderna, 12 tinnar för månaderna, 52 rum för veckorna och 364 fönster för dagarna. Idag drivs



Stockmakare A.F. Dahlströms verktyg på Hanebergs museum. Foto: Sven Kullman

slottet av Johan Klingspor och intäkterna består mest av jaktavgifter från främst tyskar. Det kan hända att de kommer med helikopter enligt Bertil, som förövrigt varit på fin middag på detta slott.

Vi gjorde ett stopp med bussen för att lämna en allmosa i en därför avsedd låda enligt önskemål från Johan.

Ett stopp kvar, Biby, som är ett träslott som fascinerat många. Denna gård är ett före detta fideikommiss som upphörde när Fredrik von Celsing avled. För några år sedan förvärvades det av Johan Klingspor.

Ja, så hade den dagen försvunnit. Jag tror mig ha fått med det mesta, kanske lite utbroderat där jag är hemtam. Mina föräldrar har åkt båt på Hjälmarens. Jag och min familj gör det fortfarande. Tack för en trevligt ordnad resa.

**Christine Olsson**



**B**

SVERIGE  
PORTO BETALT  
PORT PAYÉ

**BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING**

Vid definitiv eftersändning återsändes försändelsen med nya adressen på baksidan till:  
ESSF, Dambergsgatan 1, 633 41 Eskilstuna

*God Jul och Gott Nytt År  
önskar Redaktionskommittén*



**Välkommen som fortsatt medlem i  
Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarförening**

Vi är tacksamma för inbetalning av årsavgiften (se nedan) så snart som möjligt, dock senast den **31 januari 2016**.  
Vid inbetalning kan du klippa ut och använda inbetalningskortet nedan. Om du betalar på annat vis ber vi dig vänligen att uppgge medlemsnummer (se adressatfältet på tidningen), familjemedlems namn, e-postadress och tel.nr.

**Styrelsen**

**FG PlusGiro**

Meddelande till betalningsmottagaren (meddelande kan inte lämnas på baksidan)

Fullbetalande medlem	200:-
Familjemedlem	100:-
Ungdomsmedlem (t o m 23 år)	25:-
Medl.nr .....	
Familjemedlems förnamn .....	
E-post .....	
Tel .....	

**INBETALNING/GIRERING A**

Kod 1

Till PlusGirokonto <b>73 81 41 - 1</b>
Betalningsmottagare (endast namn)  <b>Eskilstuna - Strängnäs Släktforskarförening</b>
Avsändare (namn och postadress)  

Svenska kronor

öre

Från PlusGiro/personkonto (vid girering)

Bl 2021.04 S (mar 05)

#

#

7381411#04#